

Κ' ΔΙΕΘΝΕΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
20e CONGRÈS INTERNATIONAL DES ÉTUDES BYZANTINES

Παρίσι, 19-25 Αυγούστου 2001

Τον Αύγουστο του 2001 πραγματοποιήθηκε στο Παρίσι το Κ' Διεθνές Βυζαντινολογικό Συνέδριο. Οι εργασίες του διήρκεσαν επτά ημέρες, από τις 19 ως τις 25 Αυγούστου, και διεξήχθησαν στις αίθουσες του Πανεπιστημίου της Σορβόνης και του Collège de France υπό την επιστημονική εποπτεία του G. Dagron.

Η υποδοχή των συνέδρων έγινε στη Σορβόνη την Παρασκευή 19 Αυγούστου. Η έναρξη του συνεδρίου έγινε το πρωί της επόμενης ημέρας στο Κεντρικό Αμφιθέατρο της Σορβόνης από το Προεδρείο, που απετελείτο από τους Η. Ahrweiler, Μ. Νυσταζοπούλου-Πελεκίδου, Β. Mondrain, Ρ. Schreiner, G. Dagron και Ι. Ženčenko. Το μεσημέρι της ίδιας ημέρας ακολούθησε δεξίωση προς τιμή των συνέδρων.

Οι συμμετέχοντες είχαν τη δυνατότητα να παρακολουθήσουν τρία διαφορετικά είδη συνεδριάσεων: 8 ολομέλειες (séances plénières), 25 συνεδρίες που περιλάμβαναν εισηγήσεις στο πλαίσιο στρογγυλής τράπεζας (tables rondes) και 27 συνεδρίες με ελεύθερες ανακοινώσεις (communications libres). Μετά το πέρας των εισηγήσεων πολλοί από τους παρευρισκομένους έθεταν ερωτήσεις στους ομιλητές, με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένας εποικοδομητικός επιστημονικός διάλογος και να ανταλλάσσονται απόψεις.

Συγκεκριμένα οι ολομέλειες, που ελάμβαναν χώρα πάντοτε τις πρωινές ώρες του συνεδρίου και ήταν οι πιο εκτενείς, είχαν τα ακόλουθα θέματα: 1. Βυζαντινή λογοτεχνία, 2. Η εξέλιξη του χωριού στη Βυζαντινή αυτοκρατορία (5ος-15ος αι.), 3. Το Βυζάντιο ανάμεσα στη χριστιανική Δύση και το μουσουλμανικό κόσμο, 4. Άθως, το Άγιον Όρος. Παράδοση και ανανέωση στην τέχνη, 5. Έρευνες στο βυζαντινό δίκαιο, 6. Βυζαντινά-Μεταβυζαντινά. Η περιφέρεια μέσα στο χρόνο και τον τόπο, 7. Οι Δυτικοί στις πόλεις της επαρχίας της βυζαντινής αυτοκρατορίας, 8. Instrumenta Studiorum.

Τα θέματα των συνεδριάσεων στο πλαίσιο της στρογγυλής τράπεζας ήταν ποικίλα και κάλυπταν επίσης πολλούς τομείς της Βυζαντινολογίας: 1. Βυζα-

ντινά χωριά, 2. Η ελίτ και το κράτος την εποχή της επέκτασης, 3. Τα κειμήλια του Πάθους, 4. Φιλοσοφία και επιστήμες στην αυτοκρατορία της Νίκαιας και την εποχή των Παλαιολόγων, 5. Η βυζαντινή βόρειος Αφρική, 6. Σιγιλλογραφία, 7. Η ανάγνωση και η γραφή στο Βυζάντιο, 8. Νέες αρχαιολογικές έρευνες στη βυζαντινή Κωνσταντινούπολη, 9. Ανταλλαγές και συγκρούσεις ανάμεσα στη χριστιανική Δύση και το μουσουλμανικό κόσμο, 10. Βυζαντινή θεολογία, 11. Διπλωματία, 12. Μαγεία, 13. Η βυζαντινή Ιταλία, 14. Οι νομισματικές ανταλλαγές στα χωριά, 15. Νέες προσεγγίσεις του μοναχισμού, 16. Βυζαντινές εικόνες στην όψιμη περίοδο, 17. Πάπυρος ή περγαμηνή, 18. Υμνογραφία, 19. Βυζαντινή λογοτεχνία, 20. Μη ελληνικός χριστιανισμός στην Ανατολή πριν από το Ισλάμ, 21. Αιτήματα-δεήσεις στο Βυζάντιο, 22. Επιστολογραφία και επιγραμματική ποίηση, 23. Αγιολογία και λογοτεχνικές πηγές, 24. Το Βυζάντιο και η Ιστορία του το 2000.

Οι ελεύθερες ανακοινώσεις ήταν συντομότερες και διαρκούσαν μόνο 10 λεπτά. Ωστόσο δεν υστερούσαν ως προς τον πλούτο της θεματικής και χωρίζονταν στις ακόλουθες ενότητες: 1. Χειρόγραφα, 2. Ιστορικοί και χρονογράφοι, 3. Η ιστορία της Εκκλησίας, 4. Μοναχισμός, 5. Η τέχνη στο όψιμο Βυζάντιο, 6. Το Βυζάντιο και η περιφέρεια, 7. Δίκαιο, φιλοσοφία, επιστήμες, 8. Θεολογία και λειτουργική, 9. Θεσμοί, οικονομία, κοινωνία: 4ος-15ος αι., 10. Το Βυζάντιο και οι άλλοι, 11. Βυζαντινή και μεταβυζαντινή εικονογραφία, 12. Γλυπτική, 13. Αγιολογία, 14. Αρχιτεκτονική, 15. Μεταβυζαντινή Ελλάδα, 16. Βυζαντινή λογοτεχνία, 17. Εθνοϊστορία, 18. Αρχαιολογία, 19. Μουσική και κοινωνία, 20. Βυζαντινά χωριά, 21. Νομισματική και Σιγιλλογραφία, 22. Βυζαντινές εικόνες. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι υπήρχε ένα και μοναδικό πόστερ, που προερχόταν από την Ελλάδα και αφορούσε στη βυζαντινή Μακεδονία.

Άκρως ενδιαφέρουσες ήταν οι διάφορες εκθέσεις και δραστηριότητες που πλαισιώναν το συνέδριο. Ευχάριστη έκπληξη για τους συνέδρους αποτέλεσε μια πρωτότυπη επίδειξη της διαδικασίας ανάγνωσης των κατεστραμμένων χειρογράφων, και κυρίως των παλιμψήστων, που πραγματοποιήθηκε την Παρασκευή 24 Αυγούστου στη Σορβόννη. Επίσης οι συμμετέχοντες είχαν την ευκαιρία να επισκεφτούν στο Μουσείο του Λούβρου μια έκθεση με τίτλο «Οι θησαυροί της Sainte-Chapelle», καθώς και δύο άλλες εκθέσεις στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας με τους τίτλους «Θησαυροί του Βυζαντίου. Ελληνικά χειρόγραφα της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Γαλλίας» και «Τρεις βυζαντινές δωρεές στο Cabinet des Médailles». Άλλες εκθέσεις που ενδιέφεραν τους Βυζαντινολόγους ήταν η έκθεση με τίτλο «Η εκ νέου ανακάλυψη του Βυζαντίου. Γάλλοι λό-

γιοι και περιηγητές (16ος –18ος αι.)», καθώς και η έκθεση της ιδιωτικής συλλογής του γνωστού Γάλλου ιστορικού της τέχνης με τίτλο «Η βυζαντινή τέχνη στη συλλογή Gabriel Millet (1876-1953)». Για τους λάτρεις της φωτογραφίας η έκθεση που εγκαινίασε στις 21 Αυγούστου ο Υπουργός Πολιτισμού της Τουρκίας με τίτλο «Εικόνες του Βυζαντίου. Νωπογραφίες και μωσαϊκά της Μονής της Χώρας. Φωτογραφίες της Αγίας Σοφίας» αποτελούσε σίγουρα την πιο ενδιαφέρουσα από όλες.

Επίσης κατά τη διάρκεια του Συνεδρίου λειτουργούσε στο Collège de France έκθεση βιβλίου, στην οποία συμμετείχαν γνωστοί εκδοτικοί οίκοι από όλον τον κόσμο που ασχολούνται με θέματα σχετικά με το Βυζάντιο. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην έκθεση συμμετείχε και το Κέντρο Βυζαντινών Ερευνών της Θεσσαλονίκης με τις εκδόσεις του. Τα βιβλία ήταν στο σύνολό τους ενδιαφέροντα, αλλά δυστυχώς ο εκθεσιακός χώρος ήταν πολύ μικρός με αποτέλεσμα οι σύνεδροι να συνωστίζονται στην προσπάθειά τους να δουν την έκθεση και να προμηθευτούν τα σχετικά ενημερωτικά φυλλάδια.

Επιπροσθέτως, στις 24 Αυγούστου δόθηκε από τη Βυζαντινή χορωδία της Ελλάδας ένα κονσέρτο Βενεβεντανών, Αρχαίων Ρωμαϊκών και Βυζαντινών ύμνων υπό τη διεύθυνση του Λυκούργου Αγγελόπουλου. Τη χορωδία συνόδευε μουσικό σχήμα υπό τη διεύθυνση του Marcel Pérès.

Ένα τόσο σημαντικό συνέδριο για τη Βυζαντινολογία δεν θα μπορούσε παρά να έχει μεγάλη προσέλευση. Η καθιερωμένη για κάθε συνέδριο «Liste des participants» αριθμεί 954 συμμετέχοντες από 43 διαφορετικές χώρες. Ανάμεσά τους βρίσκονται αναγνωρισμένοι Βυζαντινολόγοι, νέοι επιστήμονες και λίγοι φοιτητές. Η Ελλάδα εκπροσωπήθηκε από 130 περίπου Βυζαντινολόγους, που προέρχονταν από τα Πανεπιστήμια Αθηνών, Θεσσαλονίκης, Ιωαννίνων, Κρήτης, Κύπρου, από την Ακαδημία Αθηνών, από την Αρχαιολογική Υπηρεσία, από τα Κέντρα Βυζαντινών Ερευνών της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης. Υπήρχαν επίσης και Έλληνες επιστήμονες που κατέφθασαν στο Παρίσι από άλλες χώρες της Ευρώπης και της Αμερικής, όπου ζουν, σπουδάζουν ή εργάζονται.

Η μεγάλη συμμετοχή των ανά τον κόσμο Βυζαντινολόγων, το πλήθος των ανακοινώσεων και ο αριθμός των ημερών που διήρκεσε το συνέδριο καθιστούσαν το έργο της οργανωτικής επιτροπής δύσκολο. Εντούτοις, η υπεύθυνη της επιτροπής Brigitte Mondrain, κατάφερε να αντεπεξέλθει με επιτυχία στις απαιτήσεις ενός διεθνούς συνεδρίου. Αποτέλεσμα των προσπαθειών τόσο της ίδιας όσο και των συνεργατών της, που προς τιμή της γαλλικής κυβέρνησης ήταν πολλοί, ήταν το συνέδριο να διεξαχθεί χωρίς ιδιαίτερα προβλήματα. Στην επιτυχία

αυτή συνέβαλαν βέβαια και οι πρόεδροι και οι συντονιστές των διαφόρων συνεδριάσεων, που προσπάθησαν να τηρήσουν το χρονοδιάγραμμα που είχε τεθεί.

Οι συνέδριοι δεν αντιμετώπισαν προβλήματα στην παρακολούθηση των συνεδριών, καθώς ήδη από την πρώτη ημέρα είχαν λάβει το αναλυτικό πρόγραμμα του συνεδρίου μαζί με ένα χάρτη, προκειμένου να εντοπίσουν τις χρησιμοποιούμενες αίθουσες στα κτίρια της Σορβόνης και του Collège de France. Επίσης έλαβαν τρεις τόμους που περιείχαν περιλήψεις των εισηγήσεων των tables rondes και των communications libres, ενώ ο τόμος των séances plénières περιείχε πλήρεις τις εισηγήσεις. Τα παραπάνω συνοδεύονταν από ειδικούς οδηγούς που είχαν συνταχθεί για καθεμιά από τις εκθέσεις που εντάσσονταν στο πλαίσιο του συνεδρίου. Η μετάβαση των συνέδρων από το κτίριο της Σορβόνης σε εκείνο του Collège de France γινόταν με ευκολία, καθώς η απόσταση που τα χώριζε δεν ήταν μεγάλη. Το μόνο αρνητικό ήταν ότι ενώ στο Collège de France οι αίθουσες ήταν ανακαινισμένες, κλιματιζόμενες και διέθεταν άρτια τεχνολογική υποστήριξη, αντίθετα στη Σορβόνη οι συνεδρίες πραγματοποιούνταν σε μικρές αίθουσες διδασκαλίας, που δυσχέραιναν την πολύωρη παρακολούθηση των εισηγήσεων.

Το κλείσιμο των εργασιών του συνεδρίου έγινε το Σάββατο 25 Αυγούστου. Στο Κεντρικό Αμφιθέατρο της Σορβόνης ανακοινώθηκε και εγκρίθηκε από τη γενική συνέλευση των συνέδρων η σύγκληση του επόμενου Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου στο Λονδίνο τον Αύγουστο του 2006. Επίσης, ανακοινώθηκε η νέα σύνθεση του Bureau executif, η οποία έχει ως εξής: Πρόεδρος: P. Schreiner, Γενικός Γραμματέας: Ευ. Χρυσός, Ταμίας: Cécile Morrisson. Το συνέδριο έκλεισε με μια δεξίωση, που δόθηκε προς τιμή των συνέδρων στη Σορβόνη.

Το Κ' Διεθνές Βυζαντινολογικό Συνέδριο του Παρισιού υπήρξε καλά οργανωμένο, με πλούσια θεματική και πολλές πρωτότυπες εισηγήσεις. Ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι πολλοί νέοι επιστήμονες συμμετείχαν στο συνέδριο με ανακοινώσεις, αποδεικνύοντας την ύπαρξη συνεχούς ενδιαφέροντος για τις βυζαντινές σπουδές. Επίσης την τελευταία ημέρα του Συνεδρίου έλαβε χώρα μια πολύ ενδιαφέρουσα συνεδρία με τίτλο Instrumenta Studiorum, στην οποία αναπτύχθηκαν με συντομία οι επιστήμες που βοηθούν τον βυζαντινολόγο στην έρευνά του, καθώς και οι μεγάλες εκδοτικές προσπάθειες που επιχειρούνται ανά τον κόσμο. Το πιο ενδιαφέρον τμήμα όμως της τελευταίας αυτής συνεδρίας ήταν η παρουσίαση νέων τεχνικών μέσω ηλεκτρονικού υπολογιστή, που μπορούν να βοηθήσουν τον ερευνητή εξοικονομώντας του χρόνο και προσφέροντάς

του την ακρίβεια και την αξιοπιστία της τεχνολογίας. Αυτή η τελευταία εξέλιξη είναι πολύ ενδιαφέρουσα, καθώς θέτει τις σύγχρονες επιστήμες και την τεχνολογική πρόοδο στην υπηρεσία μιας παραδοσιακής επιστήμης, της Βυζαντινολογίας.

Η παρουσίαση του Κ' Διεθνούς Βυζαντινολογικού Συνεδρίου που έγινε στο Παρίσι θα κλείσει με μια ευχή, που σύμφωνα με την υπόσχεση του Υπουργού Πολιτισμού της Τουρκίας δεν απέχει πολύ από το να γίνει πραγματικότητα: ένα από τα επόμενα Διεθνή Βυζαντινολογικά Συνέδρια να πραγματοποιηθεί στην Κωνσταντινούπολη, τη Βασιλίδα των Πόλεων.

Βασιλική Σκοπελίτη
Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο
Θεσσαλονίκης